

Matea Gusić, Zagreb

O MATEMATIČARKAMA I NAGRADAMA

Hipatija

Govorimo li o ženama koje su ostavile veliki trag u matematici, sigurno ćemo spomenuti Hipatiju iz Aleksandrije (4. st. pr. Kr.) koja se smatra prvom matematičarkom. Neće se zaobići niti Sophie Germain, poznata po doprinosu dokazu velikog Fermatovog teorema, ali i po tome da je pod lažnim, muškim imenom, poslala molbu Josephu Lagrangeu da joj bude mentor. Naime, u to se vrijeme kao žena nije mogla prijaviti za studiranje na prestižnom „École Polytechnique”. Kao tema razgovora sigurno će se nametnuti i Emmy Noether, za koju je njezin suvremenik Albert Einstein izjavio da je „najvažniji i najkreativniji matematički genij koji se pojavio od kada je započelo visoko obrazovanje žena”.

Emmy Noether

Skrenimo za trenutak temu s matematičarki na matematičke nagrade. Postoje brojne nagrade i priznanja koja se periodično dodjeljuju matematičarima za izniman doprinos matematici, odnosno nekom od njezinih područja.

Među najpoznatijim nagradama svakako je *Fieldsova medalja*, popularno znana kao Nobelova nagrada za matematiku. Medalja se svake četvrte godine dodjeljuje matematičarima mlađima od 40 godina. U svakom ciklusu najviše četiri matematičara dobije to prestižno priznanje. Zatim je tu *Abelova nagrada* koju za matematičku izvrsnost od 2003. godine dodjeljuje norveški kralj.

Među značajnijima je i *Wolfova nagrada* za matematiku, koja se gotovo na godišnjoj bazi dodjeljuje od 1978. godine. *Poincaréova medalja* zanimljiva je po tome što je dodijeljena ukupno tri puta: 1954., 1974. i 1992. godine. Naime, ova se nagrada dodjeljuje u posebnim okolnostima kada Francuski institut za akademiju i znanost daje priznanje matematičaru kojeg smatra „eminentnim”.

Među najpoznatijim nagradama svoje će mjesto svakako naći i *Chernova medalja*, *Coleova nagrada*, zatim *Nagrada Carl Friedrich Gauss* i *Nagrada Rolf Nevanlinna*. Nabrojene nagrade, osim što daju priznanje matematičarima, imaju još jedno zajedničko obilježje, a to je da njima, do prije pet godina, nije bila nagrađena niti jedna žena.

S obzirom na „nestašicu” žena na listama matematičkih nagrada¹, ne čudi da je dodjeljivanje dviju najprestižnijih matematičkih nagrada upravo ženama privuklo veliku pažnju u matematičkom svijetu. U ožujku 2019. godine američka matematičarka Karen Uhlenbeck postala je prva žena ikad nagrađena Abelovom nagradom. Fieldsovu medalju za izniman doprinos je 2014. godine, sa samo 37 godina, osvojila iranska matematičarka Maryam Mirzakhani, postavši tako prva, a do današnjeg dana i jedina žena kojoj je dodijeljena ova prestižna nagrada. Samo tri godine po primitku prestižne nagrade, u dobi od 40 godina, Maryam je preminula od posljedica raka dojke. Još za vrijeme školovanja Maryam Mirzakhani pokazivala je velike matematičke sposobnosti, čak je dva puta osvojila zlatnu medalju na Internacionalnoj matematičkoj olimpijadi. Imena velikih sveučilišta vežu se uz njezinu karijeru – doktorirala je na Harvardu, a radila na Princetonu i Stanfordu. Maryam Mirzakhani bila je izrazito plodna znanstvenica. Za sebe je govorila da je „spora matematičarka” jer je smatrala da je potrebno uložiti truda i vremena kako bi se u matematici vidjela ljepota. U spomen na Maryam Mirzakhani i na veliku matematičku ulogu kojom je inspirirala mnoge mlade, a osobito žene, njezin datum rođenja, 12. svibnja, Međunarodno vijeće za znanost proglasilo je Internacionalnim danom žena u matematici.

Ne može se reći da se ženska imena ne pojavljuju u matematičkoj povijesti, niti da je uloga žena u razvoju matematike beznačajna. No, sudeći prema dobivenim priznanjima, matematičarke do sada nisu bile u centru pozornosti matematičkoga svijeta. Fieldsova medalja Maryam Mirzakhani mogla bi biti indikator da zlatno doba žena u matematici tek počinje.

Sophie Germain

¹Postoje matematičarke kojima su dodijeljena priznanja, primjerice već spomenuta Sophie Germain prva je žena kojoj je dodijeljena nagrada Francuske akademije znanosti. Na listama najpoznatijih matematičkih nagrada do 2014. godine nije bilo žena.

